

Dr Katarzyna Liżyńska

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Katedra Prawa o Wykroczeniach, Karnego Skarbowego i Gospodarczego

Dr Anna Płońska

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Katedra Prawa o Wykroczeniach, Karnego Skarbowego i Gospodarczego

Kara ograniczenia wolności w prawie o wykroczeniach w świetle najnowszych zmian polityki kryminalnej

W świetle najnowszych zmian polityki kryminalnej szczególne miejsce zajmuje kara ograniczenia wolności i modyfikacja jej materialnoprawnej postaci. Dziwi jednakże fakt, że zmiany wprowadzone na gruncie materialnego prawa karnego nie idą w parze ze zmianami w zakresie materialnego prawa o wykroczeniach. Ostatnia nowelizacja art. 20 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (k.w.) miała miejsce 8 czerwca 2010 r.¹, podczas gdy art. 34 ustawy z dnia 6 czerwca 1996 r. – Kodeks karny (k.k.) był na przestrzeni zaledwie ostatnich miesięcy nowelizowany już dwukrotnie.

Odnosząc się do nowelizacji dokonanej z dniem 8 czerwca 2010 r., wskazać należy, że jej głównym celem w zakresie kary ograniczenia wolności było odwrócenie niekorzystnych trendów spadku liczby orzekanych kar ograniczenia wolności zarówno za przestępstwa, jak i za wykroczenia oraz wyraźnej niechęci sądów do orzekania tej kary w formie potrącenia wynagrodzenia, co stanowiło jedynie około 1% orzekanych oraz wykonywanych kar ograniczenia wolności². Jak zaznacza Kazimierz Postulski, wprowadzone wówczas zmiany znacznie przybliżyły istotę kary ograniczenia wolności do środków probacyjnych oraz do znanego w wybranych państwach europejskich środka penalnego w postaci świadczenia bezpłatnej pracy, zazwyczaj o charytatywnym charakterze, wykonywanej na rzecz lokalnej społeczności (*community service*)³.

---

¹ Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r., Nr 206, poz. 1589 ze zm.).

² K. Postulski, *Zmiany w wykonywaniu kary ograniczenia wolności*, „Probacja” 2011, nr 3, s. 119.

³ *Ibidem*, s. 120.

Zwrócić należy uwagę, iż najnowsza nowelizacja art. 34 § 1a k.k., wprowadzona na mocy art. 7 ust. 1 lit. a ustawy z dnia 11 marca 2016 r.⁴, z dniem 15 kwietnia 2016 r., uchyliła wprowadzony z dniem 1 lipca 2015 r. na mocy art. 1 ust. 5 lit. c ustawy z dnia 20 lutego 2015 r.⁵ pkt 2 odnoszący się do obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego oraz pkt 3 tego samego przepisu odnoszący się do obowiązku, o którym mowa w art. 72 § 1 pkt 4–7a, jako elementów składających się, razem lub osobno, z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne i potrąceniem od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd, na postać kary ograniczenia wolności.

Do obowiązków, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 4–7a k.k., należą zobowiązania skazanego do: wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się terapii uzależnień, poddania się terapii, w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji, uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób. Są to zatem elementy probacyjne, tożsame z tymi, które są orzekane w przypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności. I nie ulega wątpliwości, że ograniczają one konkretne wolności człowieka.

Według projektodawcy głównym celem zmian w zakresie kary ograniczenia wolności w art. 34 i 35 k.k., które weszły w życie z dniem 1 lipca 2015 r., miało być z jednej strony zintensyfikowanie dolegliwości związanych z karą ograniczenia wolności, z drugiej natomiast – redukcja atrakcyjności reżimu probacyjnego związanego z orzekaniem kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania⁶. Według takich założeń, kara ograniczenia wolności, obok grzywny, miała stać się podstawową karą orzekaną za występki niecechujące się szczególnie wysoką społeczną szkodliwością. Z tego też względu okres jej orzekania został wydłużony do 2 lat, co bez wątpienia zasługuje na aprobatę. Zabiegi ustawodawcy mające na celu rozbudowanie zakresu orzekania kary ograniczenia wolności, a tym samym zwiększenie jej elastyczności również z punktu widzenia polityki kryminalnej należy przyjąć z uznaniem, z wyjątkiem obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, który mógł być orzekany w grani-

⁴ Dz. U. z 2016 r., poz. 437.

⁵ Dz. U. z 2015 r., poz. 396.

⁶ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., druk sejmowy nr 2393.

cach do 12 miesięcy oraz do 12 godzin dziennie. W uzasadnieniu czytamy, że „sąd będzie mógł określić czas wykonywania obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem dozoru elektronicznego, zarówno w wymiarze dziennym, jak i miesięcznym. Pozwoli to również, w przypadku zastosowania wspomnianego obowiązku, na uzyskanie przez sąd możliwości skomponowania treści kary ograniczenia wolności o charakterze zmiennym w czasie”⁷. Jednakże, jak pokazuje najnowsza nowelizacja, obowiązek z art. 34 § 1a pkt 2 k.k., jako składający się na zakres kary ograniczenia wolności, nie spełnił prognozowanych oczekiwań i słusznie został uchylony z dniem 15 kwietnia 2016 r.

Również uchylony został art. 34 § 1a pkt 3 k.k. przewidujący możliwość orzekania obowiązków ujętych w art. 72 § 1 pkt 4–7a k.k. w ramach materialnoprawnego modelu kary ograniczenia wolności. Ustawodawca nie zrezygnował jednak z nich całkowicie, gdyż na gruncie tej samej nowelizacji zostały one przesunięte do art. 34 § 3 k.k., który w aktualnym brzmieniu daje sądowi możliwość, przy wymierzaniu kary ograniczenia wolności, orzeczenia świadczenia pieniężnego wymienionego w art. 39 pkt 7 k.k. lub obowiązków, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 2–7a k.k. Z uwagi bowiem na stopień dolegliwości środków ujętych w art. 72 § 1 pkt 4–7a k.k., a tym samym ich wpływ na poziom represyjności reakcji karnej niewspółmierny do stopnia społecznej szkodliwości czynu popełnionego przez sprawcę, uznano, że lepszym rozwiązaniem będzie możliwość ich orzekania w charakterze akcesoryjnym, gdyż nie mają one natury represyjnej, a jedynie probacyjną⁸.

Bez zmian pozostał sam zakres, forma i wymiar kontrolowanej, nieodpłatnej pracy na cele społeczne, podobnie jak potrącenie wynagrodzenia na cele społeczne. *Novum* natomiast stanowiła wprowadzona na mocy noweli z dnia 20 lutego 2015 r. możliwość orzekania różnych form kary ograniczenia wolności łącznie lub osobno.

Dodać także należy, że ustawodawca, wydłużając ogólny czas kary ograniczenia wolności do 2 lat, nie przewidział możliwości nadzwyczajnego obostrzenia tej kary, przyjmując w art. 38 § 2 k.k., że kara nadzwyczajnie obostrzona nie może przekroczyć 2 lat ograniczenia wolności. Powyższe rozwiązanie uzasadnione zostało tym, że „dłuższa perspektywa, przy zmieniających się warunkach na rynku pracy oraz potrzebach na prace społecznie użyteczne, jest niefunkcjonalna”⁹.

W świetle ogólnie zaprezentowanych powyżej najnowszych zmian nowelizacyjnych, wydaje się, że naturalną konsekwencją modyfikacji materialnoprawnej postaci kary ograniczenia wolności przewidzianej w Kodeksie karnym powinna być analogicz-

---

⁷ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., druk sejmowy nr 2393.

⁸ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 207.

⁹ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., druk sejmowy nr 2393.

na modyfikacja kary ograniczenia wolności w unormowaniach Kodeksu wykroczeń. Tymczasem ustawodawca zdaje się zupełnie nie zauważać potrzeby paraleli w powyższym zakresie. Dodać w tym miejscu należy, że potrzeba uchwalenia nowej kodyfikacji prawa o wykroczeniach i zakończenia trwającego od wielu lat procesu legislacyjnego, związanego z tworzeniem nowych kodeksów z zakresu prawa o wykroczeniach, była już wielokrotnie podkreślana¹⁰. Wydawać by się mogło, że proces legislacyjny dotyczący materialnego prawa o wykroczeniach będzie konsekwencją uchwalonego nowego Kodeksu postępowania o sprawach o wykroczeniach, to jest ustawy z dnia 17 października 2001 r.¹¹ Uchwalony Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia był efektem prac działającego przy Komisji do spraw Reformy Prawa Karnego – Zespołu do spraw Ujednolicenia Rozwiązań Prawa Karnego i Prawa o Wykroczeniach¹². Niestety, po zmianie na stanowisku ministra sprawiedliwości – zabrakło politycznej woli do zakończenia prac nad reformą Kodeksu wykroczeń, którego projekt był gotowy i dyskutowany już od 1996 r. Ostatni projekt pochodzi z grudnia 2002 r.¹³

Zatem na kanwie różnych istotnych zmian, jakie są obecnie proponowane przez projektodawcę w zakresie prawa karnego materialnego, nie sposób nie odnieść się krytycznie do praktycznie zupełnego pominięcia przez projektodawcę propozycji, których wspólnym mianownikiem jest zapewnienie i realizowanie wspólnego nowego modelu sprawiedliwości w sprawach karnych. Wciąż zauważalny jest brak pełnej synchronizacji z przyjętymi rozwiązaniami w prawie karnym. Nowelizacja kodeksu karnego wprowadziła dość zasadnicze zmiany w systemie reakcji karnej. Dotyczą one między innymi kształtu kar, sposobu ich orzekania i wykonania. *Ratio legis* przedmiotowych zmian to, najogólniej mówiąc, próba rozwiązania aktualnych problemów, z którymi boryka się polski wymiar sprawiedliwości karnej, w tym w szczególności kwestii nadmiernej populacji więziennej. Wysoki współczynnik prizonizacji jest niewątpliwie przejawem represyjnej polityki karnej w dużej mierze opierającej się w zakresie przestępstw na stosowaniu kary pozbawienia wolności. Dodatkowy problem stanowi pokaźna rzesza oczekujących na wykonanie kary, których liczba w ostatnich latach oscyluje wokół 60 tysięcy osób w skali roku. Te niekorzystne zjawiska stanowią niewątpliwie przejaw kryzysu systemu sprawiedliwości karnej w Polsce¹⁴.

¹⁰ M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, A. Płońska, Z. Świda, *Podstawy materialnego i procesowego prawa o wykroczeniach*, Wrocław 2012, s. 9.

¹¹ T.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 395 ze zm.

¹² W. Radecki, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 85.

¹³ M. Bojarski, *op. cit.*, s. 9.

¹⁴ J. Jakubowska-Hara, *Kilka refleksji na temat kary grzywny w związku z nowelizacją kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.*, [w:] M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łuczczak (red.), *Problemy współczesnego prawa karnego i polityki kryminalnej. Księga Jubileuszowa Profesor Zofii Sienkiewicz*, Wrocław 2015, s. 130 i n.

Polityka stosowania oraz wykonywania środków penalnych mających ograniczyć liczbę osób pozbawionych wolności, a w konsekwencji zniwelować problem przeludnienia zakładów karnych nie budziła wątpliwości. Projektodawca wprowadził zatem prymat kar wolnościowych¹⁵. Tendencja do odchodzenia od pozbawienia wolności występuje od kilkudziesięciu lat w dokumentach międzynarodowych dotyczących polityki karnej. Zalecenie sięgania do alternatywnych form ukarania, zwłaszcza w przypadku drobnej przestępczości, wynika jednoznacznie z uzasadnienia projektu kodeksu karnego. Projektodawca zmienia hierarchię orzekania środków penalnych na rzecz środków wolnościowych, sytuując karę grzywny na pierwszym miejscu wśród instrumentów zwalczania średniej przestępczości¹⁶.

Dziwi zatem, iż zmiany te nie są analogicznie dokonywane w zakresie prawa wykroczeń, w którym spotykamy czyny o znikomym, a nawet niższym od znikomego stopniu społecznej szkodliwości. Należy się zatem zastanowić nad koniecznością zmian w zakresie środków penalnych za popełnione wykroczenia, podążających za zmieniającą się polityką karania.

Na podstawie danych statystycznych z ostatnich lat można stwierdzić, że w przypadku 94% ogółu rozstrzygnięć orzeczono karę, z czego około 90% stanowiła kara grzywny, około 7% – kara ograniczenia wolności oraz około 3% – kara nagany. Jeśli chodzi natomiast o najsurowszą z kar orzekanych za wykroczenia, to jest karę aresztu, to jest ona stosowana stosunkowo rzadko i można ją oszacować na około 0,3% wszystkich orzeczonych kar za wykroczenia¹⁷. Dla przykładu, przeprowadzona została analiza spraw o wykroczenia prowadzonych w Sądzie Rejonowym w Środzie Śląskiej w latach 2013–2015 (zob. wykres 1), z której wynika, że dominującą karą orzekaną za wykroczenia jest niewątpliwie grzywna. Należy jednak dostrzec rosnącą rolę kary ograniczenia wolności, która stanowi drugą najczęściej orzekaną karę, a jej współczynnik procentowy znacznie wzrósł w porównaniu z latami poprzednimi (wynosił on odpowiednio: 13,6% – w 2015 r. oraz 6,9% – w 2013 r. i 3,4% – w 2014 r.). Dwie pozostałe kary, w postaci aresztu i nagany, stanowią niejako marginalny odsetek ogółu kar stosowanych na gruncie prawa o wykroczeniach.

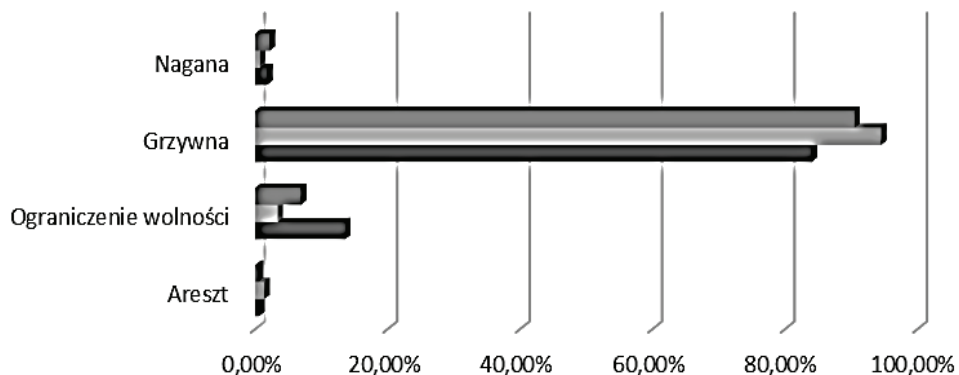
---

¹⁵ *Ibidem*, s. 131.

¹⁶ Zob.: B. Szczygieł, [w:] M. Melezini (red.), *System prawa karnego. T. 6. Kary i środki karne związane z poddaniem sprawcy próbie*, Warszawa 2010, s. 155 i n.; tak też: Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., druk sejmowy nr 2393.

¹⁷ M. Bojarski, A. Płońska, *O większą elastyczność środków oddanych do dyspozycji sędziemu w prawie o wykroczeniach*, [w:] Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z.A. Wiernikowski, S. Żółtek (red.) *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego*, Warszawa 2014, s. 14.

Wykres 1. Kary za wykroczenia orzekane przez Sąd Rejonowy w Środzie Śląskiej w latach 2013–2015 (ujęcie procentowe)

	Areszt	Ograniczenie wolności	Grzywna	Nagana
■ 2013	0,40%	6,90%	90,50%	2,20%
■ 2014	1,40%	3,40%	94,50%	0,70%
■ 2015	0,60%	13,60%	84%	1,80%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych w Sądzie Rejonowym w Środzie Śląskiej

W związku z powyższym zabiegi uelastyczniające sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach o wykroczenia, w odniesieniu do kar, powinny w szczególności dotyczyć kary grzywny oraz kary ograniczenia wolności, jako tych, które są orzekane najczęściej. Zasadne jest jednak, wzorem projektowanych zmian w Kodeksie karnym, wprowadzenie zmian adekwatnych i w optymalnym stopniu gwarantujących realizowanie wspólnego modelu sprawiedliwości w sprawach karnych i w sprawach o wykroczenia. Prawo o wykroczeniach, jako część składowa systemu prawa karnego, powinno się bowiem opierać na wspólnych obu dziedzinom zasadach odpowiedzialności karnej oraz karania – oczywiście przy założeniu pewnych odrębności wynikających z mniejszego stopnia społecznej szkodliwości wykroczeń. Przede wszystkim należy zadać sobie pytanie, czy zasadne jest w świetle zmiany polityki karania utrzymanie w kodeksie wykroczeń kary aresztu, związane z izolacją sprawcy. Natomiast krótkoterminowość kary aresztu zamiast „poprawić” ukaranego w sferze przestrzegania przez niego norm prawnych wywiera wręcz przeciwny skutek przez zetknięcie w zakładach karnych z osobnikami często zdemoralizowanymi¹⁸.

¹⁸ K. Liżyńska, A. Płońska, *Zasadność kary aresztu w polskim prawie o wykroczeniach*, [w:] M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łucarz (red.), *op. cit.*, s. 452.

Zarówno ogólne dyrektywy wymiaru kary za wykroczenia, jak i podkreślenie przez projektodawcę wyjątkowości orzekania kary aresztu, nie zmieniają obecnie faktu, że sfera zagrożenia tą karą była i jest dość szeroka. Kara aresztu przewidziana jest w 59 sankcjach przepisów części szczególnej Kodeksu wykroczeń oraz ponad 40 ustawach szczególnych. Wyjątkowość jej stosowania została jednak podkreślona w art. 35 k.w. oraz art. 26 k.w. Wskazania projektodawcy ograniczające możliwość wymierzenia kary aresztu za wykroczenie w korelacji ze zmianami polityki karania za przestępstwa skłaniają do postawienia wniosku o zmiany w tym zakresie. Argumentacja pojawiająca się w doktrynie za utrzymaniem kary aresztu w formie przewidzianej przepisami Kodeksu wykroczeń, to jest brak uzasadnienia w nagłym odejściu od kary aresztu, potrzeba stanowczej reakcji na wybryki w postaci zakłócenia porządku, spokoju publicznego, spoczynku nocnego przez osoby będące pod wpływem alkoholu, czy też wypadki złośliwego utrudniania życia, u których genety leżą sprawy mieszkaniowe oraz zadawnione konflikty sąsiedzkie, zdaje się obecnie niewystarczająca za utrzymaniem kary aresztu w Kodeksie wykroczeń. Postulować zatem należy za rezygnacją przez ustawodawcę z kary aresztu, przynajmniej w jej formie zasadniczej. Ustawodawca winien dążyć do przywrócenia odpowiedniej rangi karze izolacyjnej, która powinna być stosowana wobec niebezpiecznych dla społeczeństwa sprawców przestępstw, a nie sprawców drobnych czynów, jakimi są wykroczenia¹⁹. Mimo że postulat ten był w przeważającej mierze podnoszony w czasie, gdy sprawy o wykroczenia rozpatrywane były przez kolegia do spraw wykroczeń, wydaje się, iż jest on nadal aktualny. Zważywszy bowiem na problemy aktualnej polityki penitencjarnej, utrzymanie kary aresztu wydaje się nieuzasadnione. Należy mieć jednak na względzie, iż całkowite wyeliminowanie kary aresztu z prawa o wykroczeniach przyczyniłoby się niejednokrotnie do niemożności realizacji wymierzonych przez sądy kar o charakterze nieizolacyjnym. Dlatego opowiedzieć należałoby się za pozostawieniem możliwości kary zastępczej aresztu za niewykonanie innych kar²⁰.

Jeśli chodzi natomiast o karę ograniczenia wolności, to nie ulega wątpliwości, że w aktualnym stanie prawnym, z punktu widzenia jej dolegliwości, wedle założeń ustawodawcy daje się zauważyć analogię między prawem o wykroczeniach a prawem karnym w tym sensie, że plasuje się ona pomiędzy karą izolacyjną a grzywną. Nie wyklucza to jednak wyjątkowych sytuacji, w których kara ograniczenia wolności może być bardziej dotkliwa niż np. krótkotrwała kara pozbawienia wolności w odczuciu konkretnego sprawcy²¹. Z podobnymi przypadkami możemy mieć do czynienia w przypadku kary aresztu.

---

¹⁹ M. Bojarski, W. Radecki, *Spory na tle różnicowania wykroczeń i przestępstw*, [w:] A. Marek, T. Oczkowski (red.), *Problem spójności prawa karnego z perspektywy jego nowelizacji. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Prawa Karnego. Toruń 20–22 września 2010 r.*, Warszawa 2011, s. 184.

²⁰ K. Liżyńska, A. Płońska, *op. cit.*, s. 455 i n.

²¹ R. Giętkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2007, s. 41 i n.

Mając na względzie zarówno powyższe kwestie, jak i procentowy udział kary aresztu wśród ogółu kar orzeczanych za wykroczenia, który od lat plasuje się na poziomie poniżej 1%, za uzasadnioną przyjąć należy tezę, iż optymalnym rozwiązaniem może okazać się zaliczenie tak zwanych czynów przepołowionych oraz kilku innych najpoważniejszych wykroczeń do kategorii występków i pozostawienie w prawie o wykroczeniach czynów o charakterze administracyjnym i porządkowym, zagrożonych wyłącznie karami wolnościowymi. Będzie to czyniło uzasadnionym wyeliminowanie zasadniczej kary aresztu z katalogu kar orzeczanych za wykroczenia²². W świetle powyższego postulatu tym bardziej zasadne jest rozszerzenie zakresu kary ograniczenia wolności na gruncie prawa o wykroczeniach wzorem kary ograniczenia wolności z kodeksu karnego.

Kara ograniczenia wolności, z racji wielu pozytywnych cech, takich jak: brak zagrożenia demoralizacją, większa skuteczność stosowanych metod wychowawczych, brak zagrożenia stygmatyzacją i desocjalizacją, stwarzanie dużych szans na reintegrację ze społeczeństwem, a także zaspokajanie istotnych potrzeb społecznych czy wreszcie akceptowanie jej przez społeczeństwo²³ powinna być orzekana zdecydowanie częściej niż dotychczas. Podjęta na potrzeby niniejszego opracowania analiza danych empirycznych wskazuje na rosnącą tendencję orzekania kary ograniczenia wolności za wykroczenia. I należy przypuszczać, że postulowane wprowadzenie większej elastyczności w zakresie ustawowej postaci kary ograniczenia w prawie o wykroczeniach, wzorem nowelizacji prawa karnego, przyczyni się do zwiększenia jej znaczenia. Jest to tym bardziej istotne, iż – jak zaznacza Radosław Giętkowski – praktyka jednoznacznie pokazuje potrzebę istnienia kary ograniczenia wolności²⁴.

²² M. Melezini, [w:] M. Melezini (red.), *System prawa karnego. T. 6. Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, Warszawa 2010, s. 376.

²³ R. Giętkowski, *op. cit.*, s. 45.

²⁴ *Ibidem*, s. 47.